

BYPASSET NORASKOG 2015

Ta med Dig *BYPASSET* och besök byarna i Noraskog med omgivningar.
Passet finns bl.a. på www.visitnora.se och www.jarnboas.se

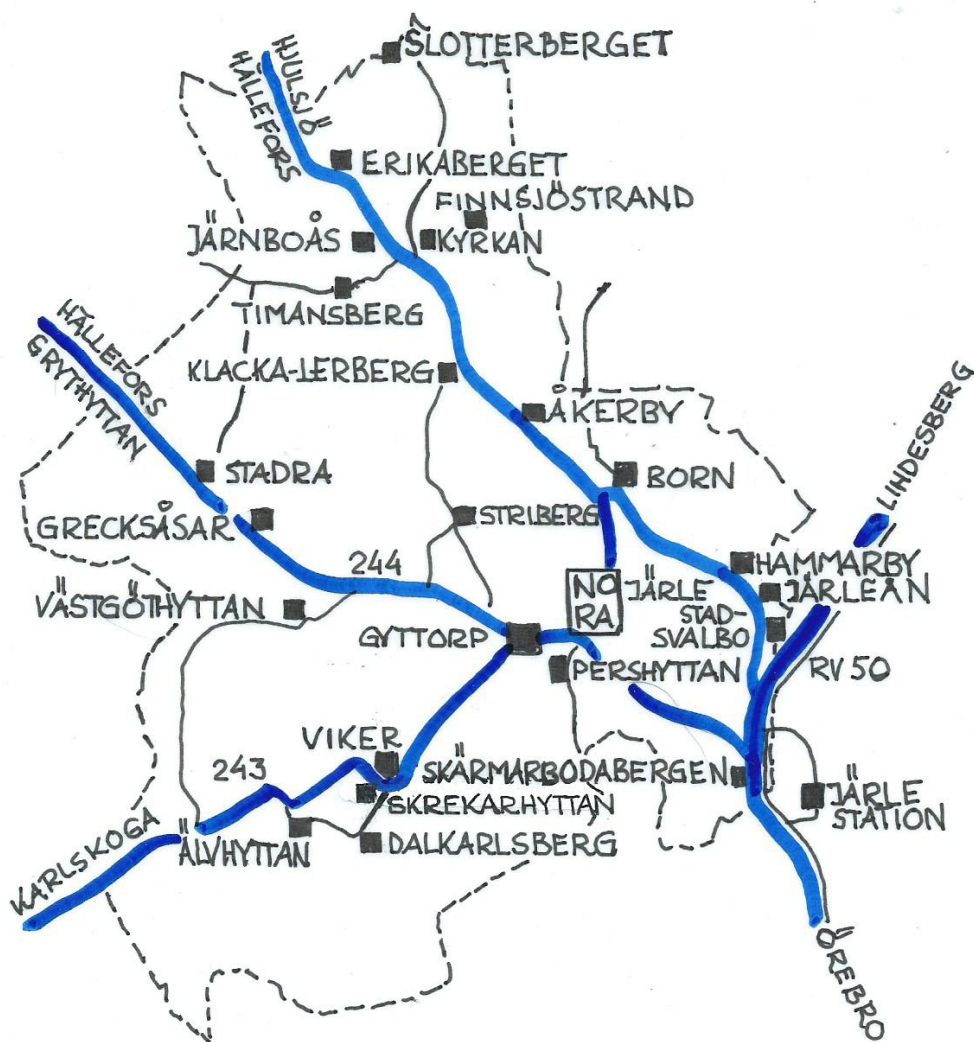

Nehmen Sie *BYPASSET* und besuchen Sie die Dörfer in Noraskog und Umgebung!
Sie finden dieses Dokument u.a. bei www.visitnora.se und www.jarnboas.se

BYPASSET will take you round Nora Countryside and introduce you to our small towns, villages and hamlets. You can find this document for example on www.visitnora.se or www.jarnboas.se

Welcome and Good Luck! Viel Spass!

VÄLKOMMEN TILL BYARNA I NORASKOG

Med Bygderådets Bypass lotsar vi Dig runt Nora Kommun och Du kommer att upptäcka "pärlor" utströdda i Bergslagsskogarna, vid bäckar, sjöar, på berg och vid oväntade mötespunkter, gruvliga platser med historier runt knuten.....

Låt Bypassen bli Din idéguide till oväntade och lockande utfärder i vår Bergslagskommun som inspirerade Maria Lang i sitt författarskap där Nora blev hennes Skoga.

Visste Du att....

- ... författaren och gruvarbetaren Hjalmar Eriksson är född i Striberg
- ... Allan Eriksson, komponist och "dragspelskung" hade sitt föräldrahem i Grecksåsar
- ... den illa sedde fogden Jösse Eriksson ägde del av Västgöthyttan
- ... "världsmisionären" Fredrik Fransson föddes på en gård i Pershyttan
- ... i Gyttopp göts kanoner på 1500-talet, därav namnet Gyttopp.
- ... komponisten Dag Wiren föddes i Striberg
- ... naturfilmaren Anders Erik Malm (Korsnäsgården) kommer från Striberg.
- ... Ragnhild Nordensten, industrialismens konstnärinna, har sina rötter i Striberg (se de stora muralmålningarna i Nora Kyrka!)
- ... J.O.Wallin,Sveriges främste psalmdiktare var informator på Stadra och hemligt förlovad med en dotter på gården.
- ... under 2014 hade Nora kommun 74917 besökare som sov över på hotell, campingplatser ("komersiella gästnätter"). Under 2013 omsatte turismen i Nora Kommun 166 milj.
- ... Hanna Pettersson från Dalkarlsberg utvandrade 1900 till USA, Arbetade hos fam Kellog (Corn flakes) och gifte sig med sonen John Leonard Kellog.
- ... Bygderådet i Nora Kommun, som ger ut Bypassen, fyller 10 år 2015.
- ... två av de tre husen på Bergsmansgården på Skansen i Stockholm är från Nora Kommun
- Yrstatorpsboden flyttades 1925 från Viker och Grecksåsarboden flyttades från Sexmansgården i Grecksåsar 1942. Laxbrostugan är från Kopparberg.
- ... Du kan "dicka brunn" i Grecksåsar. Besök hälsokällan.
- ... Jalmar Furuskog, skolman, nykterhetsman och folkbildare f. 1887 i Kviddtjärn, Jämsboås.

Byarnas hemsidor

Järle: www.jerlebyalag.se

Pershyttan: www.pershyttansbyalag.se

Viker: www.hembygd.se/viker

Stadra: www.stadranejden.se

Grecksåsar: www.greksasar.org

Blexberg-Västgöthyttan: www.blexbergvhyttan.se

Striberg: www.ringshytte-byalag.blogspot.se

Jämsboås: www.jamboas.se (sv) www.jamboas.com (holl.o.ty.)

Klacka-Lerberg: www.konungastollen.se

Hammarby: www.hammarbybygdegard.se

Gyttopp: www.gyttoppsbyalag.se

Hembygdsföreningen Noraskog: www.hembygd.se/hembygdsforeningen-noraskog

Turistbyrå: www.visitnora.se

Bypassen i Noraskog är framtaget av Nora Kommuns Bygderåd, för ökad turism i Nora Kommuns landsbygd.

1

JÄRLE – PERSHYTTAN

JÄRLE STATION

Sveriges äldsta järnvägsstation (byggd 1854) utmed Sveriges äldsta järnväg mellan (Örebro)-Ervalla-Nora. Renoverad i sekelskiftesstil och med ett museirum som visar hur en stins bodde vid denna tid. Veterantågstrafik och café sommartid

JÄRLE BYALAG

www.jarlebyalag.se

N 59° 27.851', E 15° 9.112'

JÄRLE STAD är en by och före detta bruk beläget vid Järleån. Här ligger Svalbo keramik och Svalbo Café. 1642 godkändes Järles stadsrättigheter. Järle skulle bli administrativt centrum för hela bergslagsbygden och redan 1641 konstituerades Järle som ett eget landshövdingedöme - Järle län
Järleåns naturreservat har sin sydöstra utpost vid Järle stad.

N 59° 30.932', E 15° 9.008'

SKÄRMARBODABERGEN erbjuder fyra olika stignät med stora naturupplevelser som istidslämningar i form av slipade berg, klippor, flyttblock och blockgrottor, men också fin terräng att bara vandra i med flera utsiktsplatser.

N 59° 27.244', E 15° 7.978'

PERSHYTTAN - Bergslagstramp

Gamla Pershyttan är en välbevarad bergsmansby med anor från 1300-talet och är idag ett kulturresevat.

Här finns en träkolshytta som framställde tackjärn fram till år 1953.

Idag står hyttan där precis som den lämnades efter sista blåsningen, komplett med utrustning.

Från Digerberget och Kalasexpressen utgår också 180 km markerade mountainbike leder.

Lederna är av skiftande svårighetsgrad och de går genom natursköna skogar.

N 59° 29.674', E 15° 0.413'

***Maria Lang inspirerades av miljöerna i Pershyttan när hon skrev,
"Håll polisen utanför".***

VIKER - DALKARLSBERG - ÄLVHYTTAN

VIKERS KYRKA

byggd i nygotisk stil, invigd 1871. Gruskyrkogården är unik, få sådana finns kvar vid kyrkor på landsbygden. En stor attraktion är Vikers kulturvecka i slutet på juli, många av aktiviteterna äger rum i kyrkan eller församlingshemmet i närheten.

N 59° 27.357', E 14° 53.482'

GRUVSMEDJAN I DALKARSBERG

Gruvsmedjan och kruthuset är en av få rester efter den verksamhet som varit byns livsnerv sedan medeltiden – gruvbrytningen. Dalkarlsbergs gruvor hör till de äldsta i landet och brytningen pågick ända fram till år 1948. Byggnadsminne.

N 59° 26.137', E 14° 52.158'

ÄLVHYTTE MISSIONHUS

Byggdes 1920. Huset har en bönesal av stort kulturhistoriskt intresse med en väggmålning av Fredrik Wiberg. I missionshuset finns också ett omfattande hembygdsarkiv. Byggnadsminne.

N 59° 26.612', E 14° 49.039'

ÄLVHYTTE ÄNGAR

Sloghage i Älvhytte by. Naturreservat 1980; då döpt till Älvhytteängen. I Nora Stads och Bergslags Tidning finns en artikel 1895 om orkidén guckusko: "Elfhyttan ... På en skogsäng i trakten af byn blomstrar midsommartid den utomordentligt vackra *Cypripedium calceolus*, som här på platsen ej nämnes med sitt vanliga namn guckusko, utan bär det fula namnet svinmagar, af hvilket skäl ha vi ej erfarit."

N 59° 26.420', E 14° 49.404'

VIKER / SKREKARHYTTANS HYTTTRUIN

En stolt historia som reser sig ur graven. Mest aktiva hyttan i Nora Bergslag i slutet av 1700-talet, den elegantaste 1919, enligt arkitekten Ferdinand Boberg. Fantasin väcks när man går i vattengravar och bland huggna stenblock i råstugan.

N 59° 27.2254', E 14° 52.7327'

STADRA - GREKSÅSAR - VÄSTGÖTHYTAN - STRIBERG

STADRA TEATER - "Bergslagens vackraste spelplats" vid sjön Grecken, nära Stadra herrgård.

Teatern ger föreställningar sommartid, såväl dramer som komedier.

Dessutom programkvällar med allt från trolleri till Titanic. Alla föreställningar spelas inomhus. Stadranejdens byalag arbetar aktivt för de boende i Stadranejden samt stöttar Stadra Teater.

Se vår hemsida www.stadranejden.se

N 59° 33.772'; E 14° 44.344'

GREKSÅSARS KAPELL byggdes 1892 som missionshus/bönhus. 1958 övertogs huset av Svenska Kyrkan. Byalaget håller kapellet öppet hela sommaren och arrangerar musikkvällar från midsommar till Nora-märken/Ljusstråk. Promenera längs den gamla vägen mot byn och ta del av Byalagets info-tavlor med historia, skrock och skrömt. Bydegården (Vita huset 100 m från Kapellet) ägs och drivs av Byalaget. Gästrum med del i kök, "festväning" dag/veckouthyrning. Bokas på 0730-650123.

Välkommen in på vår hemsida; www.greksasar.org

N 59° 32.340', E 14° 48.090'

VÄSTGÖTHYTANS RUIN OCH BETANIAKAPELL Västgöthyttans hytta har rötter i 1300-talet och låg inne i byn fram till 1792. Vid sammanslagningen med Blexbergs hyttor 1793 uppfördes här ny hytta. Den drevs framgångsrikt ända fram till 1914 och revs 1921 som en av de sista kvarvarande bergsmanshyttorna. Helgelseförbundets Betaniakapell byggdes i slutet av 1920-talet av väckelserörelsen med blomstring fram till avfolkningens 1950-tal.

Välkommen in på vår hemsida; www.blexbergvhyttan.se

N 59° 30.969', E 14° 50.722'

Möjlighet finns att boka gästrum med del i kök. Bokas på 0730-650123.

STRIBERG / RINGSHYTAN

En vacker gammal gruvort ca 10 km NV om Nora. Några kvarlämningar från storhetstiden är den väldiga gruvlaven, tre stationsbyggnader, Striberg, Breda, Smala och dessutom finns Stora gården - en brukspatrons dröm om ett eget slott. Nedanför ligger f.d. Ringshyttans skola. Här kan du titta på unik och vacker keramik i DREJA Krukmakeri eller fynda på Antik&Kuriosa i gymnasalen.

N 59° 32.676', E 14° 55.752'

JÄRNBOÅS - TIMANSBERG

TIMANSBERGS STATIONSHUS

Ett vackert beläget stationshus efter NBJ:s nedlagda bansträckning mellan Nora och Bredsjö.

N 59° 37.619', E 14° 50.948

TIMANSHYTTANS HÅLLPLATS vid sjön Färvilen

Gammal fest- och notplats, sedermera hållplats för NBJ. Idag Timanshyttebornas festplats med namnet Pumpen

N 59° 37.200' E 14° 51.333'

SLOTTERBERGETS GRUVFÄLT

På gränsen mellan Nora och Hällefors har brutits järnmalm sedan 1700-talet. Följ vandrings-stigarna i området och se in i gruvhål, se timmerstöttorna och vattenfyllda gruvhål. Här utvecklades också ett skakbord för att ta vara på malmrester sedan brytningen upphört.

N 59° 43.3634', E 14° 52.7147

JÄRNBOÅS KYRKA

Bergsmännen i Järnboås ville ha en egen kyrka och 1658-59 byggdes den. Den ursprungliga kyrkan bestod endast av ett långhus. Korsarmarna tillkom vid en utbyggnad år 1795. Tornet fick sitt nuvarande utseende med kupol 1819 och är ett unikt bygge för dessa trakter. Det är byggt med grova timmerstockar resta i kors för att få stadga i tornet.

N 59° 38.7246', E 14° 53.8502

Strax bakom kyrkan ligger bygdegården Finnsjöstrand som kan hyras för olika festligheter mm.

Mer information finns på www.jarnboas.se

För bokning och förfrågningar ring Eva Wikström, 070-256 14 03

I november 2012 tilldelades det framgångsrika Järnboås-projektet utmärkelsen "Årets Leaderprojekt" vid en högtidlig ceremoni i Stockholms stadshus. Beviset, i form av en "Ullbagge" i järn, finns att se i Järnboås servicepunkt. N 59° 39.391', E 14° 51.852'

5

KLACKA LERBERG - ÅKERBY - BORN - HAMMARBY

GRUVPARKEN I KLACKA-LERBERG

Ett spektakulärt område där man brutit malm sedan 1300-talet.

Rasta här och gå en runda i parken och känn av gamla tiders slit och släp.

www.konunga-stollen.se

N 59° 35.902', E 14° 55.175'

MARIA LANG UTSTÄLLNING VID ÅKERBY HERRGÅRD

Möjlighet finns att bli guidad eller mordvandra i Maria Langs fotspår (med systersonen Ove Hoffner) eller besöka Maria Langutställningen i Röda Gården.

Boka guidning genom Ove Hoffner, tfn 070-6212898

N 59° 35.022', E 14° 58.274'

STENVALVSBRON I BORN

Stenvalsbron byggdes 1868, stängdes av för biltrafik på 1960-talet efter ett ras och 2006 gjordes en omfattande restaurering. Nedströms bron ligger den gamla hyttplatsen.

Hyttan i Born finns dokumenterad från 1500-talet och las ner 1858, nu finns bara rester kvar. Följ den lilla vägen förbi hyttmedjan så kommer du till den häftigt brusande forsen med den gamla kraftstationen. Längs älven kan du se strömstare och försärla. Har du fiskekort och tur kan det bli öring till middag.

N 59° 33.575', E 15° 2.143'

HAMMARBY HYTTA

Välkommen till Hammarby!

Redan 1502 är "hytta" omnämnd under namnet Gislehyttan. Under århundradena har hyttområdet utökats, ibland flyttats någon kilometer.

Du befinner Dig nu på hyttområdet och Du känner säkert historiens vingslag.

N 59° 31.895', E 15° 6.019'

Maria Lang inspirerades av miljöerna kring Alntorp och Hammarby när hon skrev boken, "Det är ugglor i mossen".

JÄRLEÅNS NATURESERVAT

Naturreseptatet Järleån omfattar en sex kilometer lång sträcka av Järleåns dalgång. Här finns en av länets mäktigaste forssträckor – Långforsen. Järleåns dalgång har varit ett viktigt område i Noraskogs bergslag med hyttor och hammare. Nu återstår endast husgrunder samt slagghögar och andra lämningar. Här finns frodig växtlighet och ett rikt djurliv. Har du tur kan du få se kungsfiskare eller utter. I reservatet finns en vandringsled och fina rastplatser.

N 59° 31.4659', E 15° 7.8143'

GYTTORP - <http://gyttorpsbyalag.se>

NOBELPARKEN

Modern minigolf med 12 banor vid infarten till Nobelparken.
Picnicbord, toalett och kaffeservering. Stor gräsyta för badminton o.dyl.
Skyttepaviljongen från 1934 flyttad till Nobelparken 2002, används för
sammankomster av olika slag (bokas genom Byalaget).

N 59° 30.486', E 14° 57.791'

KÄPPSTABERGETS RASTPLATS, KÄPPSTAVIKENS BADPLATS

Rastplats med vindskydd för 15 personer. Grillplats och bänkar finns.
Fantastisk utsikt över sjön Vikern. Familjevänlig sandbadstrand med brygga.
150 m från badet till Käppstakajen (Nora Bergslags Veteran Jernväg).

N 59° 29.831', E 14° 57.417'

50-TALSLÄGENHETER, RALPH ERSKINE UTSTÄLLNING I CENTRUM

Två lägenheter, döpta till Marilyn Monroe och James Dean, är utrustade i typisk
50-talsstil. Visas efter överenskommelse med Byalaget. Kan också hyras kortare tid.
Visning-guidning (även engelska) kan bokas av grupper och enskilda.

N 59° 30.340', E 14° 57.934'

Se <http://gyttorpsbyalag.se> och www.visitnora.se

Lägenheterna är möjliga att hyra för kortare perioder.

Bokas på 0587-25540, 0705-225540

GYTTORPS JÄRNVÄGSSTATION

Stationsbyggnad från den tidigare järnvägsepoken. Miniaturjärnväg i byggnaden.
Hållplats för Nora Bergslags Veteran Jernväg.

N 59° 30.107', E 14°, 58.261'